

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

KRZYSZTOF PIETRASZKIEWICZ

PREZES

Warszawa, dnia 25 maja 2020 r.

**Pan
Kazimierz Kleina
Przewodniczący Senackiej Komisji
Budżetu i Finansów Publicznych**

Szanowny Panie Przewodniczący,

w odpowiedzi na pismo Pana Przewodniczącego z dnia 19 maja 2020 r. w sprawie opinii dotyczącej „Oceny funkcjonowania rozwiązań przewidzianych w ustawie z dnia z dnia 9 października 2015 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1864), w szczególności w zakresie ich zasadności i skuteczności” (dalej: Ocena funkcjonowania rozwiązań), poniżej uprzejmie przedstawiam stanowisko Związku Banków Polskich w tym zakresie.

Na wstępie pragnę wskazać, że z sygnałów docierających do Związku Banków Polskich wynika, że odbiór społeczny przepisów o tzw. rachunkach uspionych **jest negatywny i powoduje irytacje po stronie klientów banków, którzy nie rozumieją zapisów ustawy** (np. braku odpowiedzi z Centralnej Informacji w zakresie wielu lat wstecz, czy rozpowszechniania po całej gminie, zwłaszcza wiejskiej, informacji o saldach i kontaktach potencjalnego spadkodawcy). Osoby zainteresowane uzyskaniem zbiorczej informacji kierują liczne skargi do banków w tym zakresie, wskazujące na niewydolność i poważne ograniczenia przedmiotowej regulacji.

Jednym z podstawowych problemów dostrzeganych przez Związek Banków Polskich jest brak ograniczenia czasowego w odniesieniu do przekazywanej przez banki osobom uprawnionym zbiorczej informacji o umowach rachunku bankowego posiadacza rozwiązanych albo wygasłych z przyczyn, o których mowa w art. 59a ust. 1-3 Prawa bankowego, oraz umowach rachunków posiadacza rachunku bankowego prowadzonych w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej rozwiązanych albo wygasłych z przyczyn, o których mowa w art. 13a ust. 1-3 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r. poz. 2386, ze zm.). **Do banków kierowane są bowiem zapytania o rachunki bankowe spadkodawców prowadzone np. w latach 70-tych XX wieku, w okresie powojennym, a nawet międzywojennym.** Udzielenie zbiorczej informacji o takich umowach jest niemożliwe, ze względu na brak po stronie banków obowiązku przechowywania dokumentacji ich dotyczącej przez tak długi okres.

Ponadto, na podstawie art. 111c Prawa bankowego, **banki kierują do gmin informacje dotyczące rachunków bankowych**, w odniesieniu do których umowa rachunku uległa rozwiązaniu albo wygasła z przyczyn, o których mowa w art. 59a ust. 1-3 Prawa bankowego. **Przedmiotowy przepis należy ocenić jako kuriozalny, absurdalny i wprost sprzeczny z zasadą minimalizmu, wynikającą z bezpośrednio stosowanego RODO.** Przyjęty w ustawie o uszpionych rachunkach szeroki zakres przekazywanych gminom informacji nie znajduje żadnego uzasadnienia. Obejmuje on datę powzięcia przez bank informacji o śmierci posiadacza rachunku bankowego, datę wydania ostatniej dyspozycji dotyczącej tego rachunku, wysokość środków pieniężnych na nim zgromadzonych, kwoty i tytuły wypłat dokonanych z rachunku oraz możliwość nabycia przez gminę w drodze dziedziczenia prawa do środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku, a także źródło i podstawę ustaleń w przedmiotowym zakresie. Jednocześnie, w ok. 99% przypadków do faktycznego dziedziczenia tych środków przez gminę nie dochodzi, ponieważ środki są odbierane przez spadkobierców (zwłaszcza wobec równoległego działania centralnej informacji o rachunkach). Powoduje to, że przekazywane gminom – zupełnie niepotrzebnie – informacje, które w większości stanowią dane wrażliwe (w szczególności w zakresie salda i historii rachunku bankowego), krążą w lokalnych środowiskach, mimo że stanowią tajemnicę bankową. Jest to koszt społeczny, jaki ponoszą obywatele, w związku z zapewnieniem gminom informacji o potencjalnej możliwości dziedziczenia środków pieniężnych po zmarłym posiadaczu rachunku bankowego. Wystąpił również problem gmin, które odmawiają wszczęcia postępowania spadkowego wobec niskiego salda na rachunkach zmarłego. Przepisy nie wskazują jakie działania ma wówczas podjąć bank.

Kolejny problem ujawnił się w związku z wystąpieniami banków o udostępnienie danych z Rejestru Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL). W związku z ułomnym brzmieniem regulacji o rachunkach uszpionych, z rejestru tego udzielana jest tylko informacja umożliwiająca ustalenie czy posiadacz rachunku żyje, czy nie żyje. **Nie są natomiast przekazywane dane wskazujące datę jego zgonu.** Uniemożliwia to bankom właściwe zamknięcie nie tylko procesów obsługi rachunków bankowych, ale wszystkich relacji danego klienta z bankiem, ponieważ to właśnie z datą zgonu posiadacza rachunku bankowego należy wiązać skutki prawne. Jednocześnie banki nie mają możliwości pozyskania informacji o zgonie klienta, który jest obcokrajowcem i nie posiada numeru PESEL.

Niekorzystne skutki wywołał również nowy art. 59a ust. 4 Prawa bankowego. Wprowadzony bez dogłębnego przeanalizowania skutków regulacji przepis wprowadza niespotykane dotąd w polskim ustawodawstwie kuriozalne rozwiązanie, zgodnie z którym umowę rozwiązaną z powodu śmierci posiadacza rachunku bankowego lub z uwagi na upływ 10 lat od ostatniej dyspozycji dotyczącej tego rachunku (z zastrzeżeniem pewnych wyjątków) uważa się za wiążącą do chwili wypłaty przez bank środków pieniężnych osobie posiadającej do nich tytuł prawny, chyba że stan środków pieniężnych na tym rachunku nie przekracza kwoty minimalnej określonej w umowie. Konstrukcja rachunku rozwiązanego, ale dalej traktowanego jak otwarty jest całkowicie niezrozumiała dla klientów. Należy przypomnieć, że **literalna interpretacja przedmiotowego przepisu prowadziłaby do absurdalnych wyników.** Przykładowo, banki byłyby obowiązane w dalszym ciągu realizować stałe przelewy czy polecenia zapłaty, mimo posiadania informacji, że posiadacz rachunku bankowego nie żyje. Inną niedorzecznością byłaby konieczność realizowania przez banki wszelkich obowiązków informacyjnych wobec osoby zmarłej (np. przysyłanie zawiadomień o zmianie regulaminu czy taryfy opłat i prowizji). W konsekwencji, żaden z banków nie przyjął wprost literalnej wykładni art. 59a ust. 4 Prawa bankowego.

Powyższe doprowadziło do powstania w bankach wielu odmiennych interpretacji opisanej wyżej regulacji. Część banków przyjmuje odmienne skutki „dalszego wiązania” umowy rachunku bankowego dla sytuacji, gdy umowa ta uległa rozwiązaniu z powodu śmierci

posiadacza rachunku bankowego oraz z powodu upływu 10 lat od ostatniej dyspozycji dotyczącej rachunku, część banków przyjmuje wówczas skutki identyczne.

Dopuszczone są rozwiązania, według których w obu ww. sytuacjach bank będzie przechowywać środki klienta, naliczać oprocentowanie na rachunku (zgodnie z oprocentowaniem obowiązującym na danym produkcie), pobierać opłaty za prowadzenie rachunku, ale nie będzie realizować obowiązków informacyjnych, uznań i obciążeń (z wyjątkiem wypłat gotówkowych/przelewów w ramach postępowania spadkowego, wynikających z wypłaty kosztów pochówku, dyspozycji wkładem na wypadek śmierci itp.), funkcjonalności rachunku, które wiążą się, bądź można je wywieść z instytucji pełnomocnictwa (np. polecenie zapłaty, stałe zlecenia).

Wśród banków można jednak zauważyć także odmienną interpretację, zgodnie z którą w przypadku rozwiązania umowy z powodu upływu 10 lat od ostatniej dyspozycji dotyczącej rachunku w ramach fikcji prawnej dalszego jej obowiązywania na rachunku będą przechowywane środki, będzie naliczane oprocentowanie, pobierane opłaty, realizowane obowiązki informacyjne oraz uznania i obciążenia. Realizacji będą podlegały również funkcjonalności rachunku, które wiążą się, bądź które można wywieść z instytucji pełnomocnictwa, np. polecenie zapłaty, stałe zlecenia.

Dodatkowo, część banków stosuje wykładnię, która zakłada, że z chwilą uzyskania przez bank informacji na temat śmierci posiadacza rachunku lub z upływem 10 lat od ostatniej dyspozycji dotyczącej rachunku umowa ulega przekształceniu w umowę przechowania, na podstawie której bank jest zobowiązany do opieki nad środkami do momentu zgłoszenia się po ich wypłatę osób posiadających do nich tytuł prawny. Bank jest wówczas uprawniony do pobierania opłat z tytułu przechowania środków. Ponadto, w związku z likwidacją numeru IBAN, nie jest możliwe obciążenie lub uznanie rachunku.

Oprócz opisanych wyżej, rozmaitych interpretacji art. 59a ust. 4 Prawa bankowego, niektóre banki opowiadają się za określeniem przez strony umowy rachunku bankowego, na zasadzie swobody umów, jakie elementy tej umowy przewidziane w art. 725 Kodeksu cywilnego (przechowywanie środków pieniężnych i przeprowadzanie rozliczeń pieniężnych) będą obowiązywać w sytuacji śmierci posiadacza rachunku lub upływu 10 lat od ostatniej jego dyspozycji dotyczącej rachunku.

Wymaga podkreślenia, że ujawnione wśród banków różne sposoby interpretacji przepisów ustawy o uspionych rachunkach prowadzą do przyjęcia przez te podmioty odmiennych procedur postępowania w sytuacji wystąpienia przesłanek rozwiązania umowy rachunku bankowego określonych w art. 59a ust. 1 Prawa bankowego. Ujednoczenie praktyki bankowej byłoby możliwe w drodze interwencji legislacyjnej, która przesądziłaby jednoznacznie **skutki „dalszego wiązania” rozwiązanej umowy rachunku bankowego**, co Związek Banków Polskich wielokrotnie postulował. Obecne niejednolite podejście, spowodowane niejednoznacznością regulacji prawnych, jest odbierane przez obywateli zdecydowanie negatywnie i budzi nieufność z ich strony.

Istotną kwestią jest także rozczarowanie klientów powodowane faktem, iż część banków nie udziela odpowiedzi na zapytanie o zbiorczą informację. Tymczasem, taki stan rzeczy wynika z niedoskonałości przepisów ustawy o rachunkach uspionych. Z jednej strony, **nie uwzględnia ona bowiem faktycznych możliwości mniejszych banków (głównie spółdzielczych) w zakresie wygenerowania odpowiedzi na zapytanie z centralnej informacji w przeciągu 3 dni roboczych od jego otrzymania**, co powoduje pominięcie ich odpowiedzi nadesłanych po tym terminie, z drugiej strony, wobec braku jednoznacznej regulacji prawnej, część banków uznaje brak odpowiedzi na zapytania za odpowiedź negatywną, czyli wskazującą na nieodnalezienie poszukiwanego rachunku lub umowy jego dotyczącej.

Mając powyższe na uwadze, zwracam się do Pana Przewodniczącego **z uprzejmą prośbą o pilną interwencję legislacyjną we wskazanych poniżej obszarach** (wg punktów opinii – zgodnie z zawartymi w niej postulatami).

I. Obowiązki informacyjne banków wobec gmin (art. 111 c Prawa Bankowego)

W przypadku rozwiązania albo wygaśnięcia umowy rachunku bankowego z przyczyn, o których mowa w art. 59a ust. 1 – 3 Prawa bankowego (śmierć posiadacza rachunku albo upływ terminu 10 lat od jego ostatniej dyspozycji), bank jest obowiązany pisemnie poinformować gminę ostatniego miejsca zamieszkania posiadacza rachunku bankowego m.in. o wysokości środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku oraz kwotach i tytułach wypłat dokonanych z rachunku. Jak widać, katalog tych informacji jest bardzo szeroki, a do gmin trafiają informacje wrażliwe, zarówno osób, które faktycznie nie żyją, jak również tych żyjących, które mogły zapomnieć o swoim rachunku bankowym (upływ terminu 10 lat od ostatniej dyspozycji). W tym drugim przypadku w sposób oczywisty nie nastąpi żadne dziedziczenie, w związku z czym przepis nakazujący wówczas przekazywać gminie ww. informacje jest całkowicie pozbawiony *ratio legis*. Natomiast w odniesieniu do osób, które zmarły, gmina może co do zasady otrzymać wybrane informacje o ich rachunkach bankowych, niezależnie od regulacji art. 111c Prawa bankowego, gdy jest ich spadkobiercą koniecznym m.in. z powodu odrzucenia spadku przez spadkobierców ustawowych lub w ich braku. Powinna jednak w tym celu legitymować się dokumentem potwierdzającym uprawnienie do żądania tych informacji. Jednocześnie nie wskazano jakiego okresu czasu ma dotyczyć informacja o kwotach i tytułach wypłat na rachunki klientów.

Ustawodawca **nie uregulował również kwestii podmiotu, do którego mają trafiać stosowne informacje, tzn. ich adresatem nie jest organ gminy** (wójt, burmistrz lub prezydent), ale gmina (urząd gminy). W praktyce może to oznaczać dostęp do danych objętych tajemnicą bankową przez wszystkie osoby pracujące w urzędzie gminy, co stanowi o potencjalnym ryzyku sporów sądowych, szczególnie z osobami, które żyją, ale o swoim rachunku zapomniały (nastąpiło rozwiązanie umowy z upływem terminu 10 lat od ostatniej dyspozycji).

Ponadto, wątpliwości budzi, czy zgodnie z art. 111c Prawa bankowego stosowne informacje powinny trafiać automatycznie do gminy ostatniego miejsca zamieszkania posiadacza rachunku, czy też powinno to następować dopiero w pewnym czasie po śmierci posiadacza rachunku bankowego i niezgłoszeniu się osób uprawnionych po środki znajdujące się na rachunku. Należy zaznaczyć, że gmina w zdecydowanej większości przypadków nie jest spadkobiercą posiadacza rachunku z uwagi na zgłoszenie się osób uprawnionych z wcześniejszych kręgów dziedziczenia. W związku z tym rozwiązanie przewidujące konieczność zawiadamiania jej przez banki o każdym przypadku rozwiązania albo wygaśnięcia umowy rachunku bankowego z przyczyn, o których mowa w art. 59a ust. 1 – 3 Prawa bankowego, nie znajduje żadnego uzasadnienia.

Omawiane przepisy nie udzielają także odpowiedzi na pytanie, jak powinien postąpić bank, jeżeli otrzyma z Rejestru PESEL informację, że posiadacz rachunku nie żyje, a adres wskazany w kartotece klienta w banku jest adresem zagranicznym. Dla takich spraw niemożliwe jest wykonanie czynności wynikających z art. 111c Prawa bankowego, ponieważ przepis ten reguluje wyłącznie sytuację, gdy ostatnie miejsce zamieszkania posiadacza rachunku znajduje się na terytorium RP (przekazanie informacji gminie ostatniego miejsca zamieszkania). Nie jest możliwe również pozyskanie informacji o zgodzie klienta, który jest obcokrajowcem zamieszkałym na terytorium RP (nie posiada numeru PESEL). Zasadne jest uregulowanie tej

kwestii. Należy również wskazać jakie działania ma podjąć bank w sytuacji, gdy gmina z uwagi na niskie saldo na rachunku klienta odmawia wszczęcia postępowania spadkowego.

Dodatkowo przepisy nie precyzują w jakim terminie ma nastąpić przekazanie gminie przedmiotowych informacji. Niezbędne jest wskazanie maksymalnego terminu w jakim ma to nastąpić.

W tym zakresie dodać należy, że za zasadne zatem uznajemy postulaty podniesione w „Ocenie funkcjonowania rozwiązań”, z zastrzeżeniem, że niesłuszny jest postulat „wprowadzenia obowiązku weryfikacji przez banki i SKOK-i, czy po posiadaczu rachunku nie pozostali potencjalni spadkobiercy. Pozwoliłoby to wyłączyć takie przypadki z obowiązku informacyjnego, a tym samym poddawać dalszej ocenie gminy jedynie sytuacje rokujące nabyciem przez nią spadku”, **banki nie mają bowiem możliwości ustalenia kręgu potencjalnych spadkobierców.**

II. Zasady postępowania w odniesieniu do rachunków bankowych rozwiązanych lub wygasłych w związku ze śmiercią ich posiadacza lub brakiem aktywności na rachunku (art. 59a)

1) Doprecyzowanie skutków fikcji prawnej dalszego wiązania rozwiązanej umowy rachunku bankowego, przewidzianej w art. 59a ust. 4 Prawa bankowego.

Zgodnie z ww. przepisem, umowa rachunku bankowego, pomimo rozwiązania, jest nadal wiążąca do momentu wypłaty środków z rachunku bankowego osobom uprawnionym. Ze względu na ogólność tego zapisu należy z pewnością przyjąć, że skoro umowa jest wiążąca, to konieczne jest symetrycznie: utrzymanie dotychczasowego umownego oprocentowania środków, jak i pobieranie opłat za prowadzenie rachunku (jeśli oczywiście konstrukcja rachunku przewidywała w chwili śmierci posiadacza pobieranie opłat za prowadzenie danego rodzaju rachunku). **Ustawa nie daje jednakże wskazówki, jak należy postępować w zakresie innych kwestii dotyczących rachunku, który na mocy fikcji prawnej pomimo rozwiązania umowy uważany jest dalej za wiążący.** W szczególności wątpliwości dotyczą środków na spłatę rat kredytu (potrącania rat kapitałowo – odsetkowych wynikających z zawartych umów spadkodawcy, co formalnie jest na korzyść spadkobierców wobec zmniejszania zobowiązań kredytowych obciążających spadek), utrzymywania dalej poleceń zapłaty, zleceń stałych i wszelkich wydanych wcześniej dyspozycji dotyczących rachunku. Powstaje także pytanie dotyczące uznawania rachunku kwotami przychodzących przelewów, jak i obciążania rachunku wcześniej wydanymi dyspozycjami. Nie jest również wiadomo, czy rachunek dalej powinien być utrzymywany według dotychczasowego numeru IBAN, czy też powinien zostać przeniesiony na rachunek techniczny. Nie jest ponadto wyjaśniona kwestia, jak i czy w ogóle przy świadomości śmierci posiadacza powinny być spełniane liczne obowiązki informacyjne (np. obowiązek informowania o zmianie oprocentowania). Ustawodawca nie przesądza również stosunku art. 59a ust. 4 Prawa bankowego do innych przepisów Prawa bankowego dotyczących konsekwencji śmierci posiadacza rachunku tj. realizacji wypłat środków na koszty pogrzebu czy też realizacji dyspozycji wkładem na wypadek śmierci. Jak zauważono powyżej nie jest również jasne czy wraz z rozwiązaniem umowy wygasają te z funkcjonalności rachunku, które wiążą się, bądź które można wywieść z instytucji pełnomocnictwa: polecenie zapłaty, stałe zlecenia, pełnomocnictwa. Niestety, nadal otwarta pozostaje kwestia wpływu zmian wzorców umownych na stosunek prawny, który pomimo rozwiązania uważa się za wiążący. Co ważne, zmiana wzorców może wpływać na masę spadkową m.in. poprzez jej

uszczerplenie, jak i wzbogacenie, ponieważ zmianie może ulec zarówno kwestia opłat czy też oprocentowania środków znajdujących się na rachunku. W chwili obecnej kwestia ta nie została w żaden sposób uregulowana, rodzi znaczne problemy interpretacyjne i prowadzi do nieustannego ryzyka sporów sądowych.

2) Określenie waloryzacji środków przewidzianej w art. 59a ust. 5 Prawa bankowego dla walut obcych.

Przepis art. 59 a ust. 5 Prawa bankowego przewiduje waloryzację środków o prognozowany w ustawie budżetowej, na dany rok średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem. Zauważyć należy, że prognozowany średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych dotyczy wyłącznie inflacji środków wyrażonych w złotych polskich, a nie jest publikowany analogiczny wskaźnik w odniesieniu do środków wyrażonych w walutach obcych. Z tego względu należy uregulować kwestię waloryzacji środków dla rachunków prowadzonych w walutach innych niż złoty polski.

3) Wyłączenie zastosowania art. 59a i art. 59b Prawa bankowego do umów IKE i umów IKZE prowadzonych w formie rachunków bankowych.

Wyłączenie zastosowania art. 59a i art. 59b Prawa bankowego do umów o prowadzenie indywidualnego konta emerytalnego (dalej: IKE) oraz umów o prowadzenie indywidualnego konta zabezpieczenia emerytalnego (dalej: IKZE) prowadzonych w formie rachunków bankowych, o których mowa odpowiednio w art. 2 pkt 1 i 1a ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r. poz. 1776, ze zm.; dalej: ustawa o ike i ikze), jest niezbędne w celu ochrony interesów majątkowych osób oszczędzających w ramach przedmiotowych umów. Biorąc pod uwagę długoterminowy charakter umów IKE i IKZE, objęcie ich regulacją przewidującą ich rozwiązanie lub wygaśnięcie na skutek upływu 10 lat od daty ostatniej dyspozycji posiadacza rachunku, grozi pozbawieniem posiadaczy kont IKE i IKZE przywilejów podatkowych, którymi objęte są środki pieniężne zgromadzone w ramach tych produktów. Rozwiązanie lub wygaśnięcie umowy rachunku bankowego na podstawie art. 59a Prawa bankowego może być bowiem potraktowane nie jako wypłata w rozumieniu art. 2 pkt 13 ustawy o ike i ikze, lecz jako zwrot w rozumieniu art. 2 pkt 15 tej ustawy – z wszystkimi tego konsekwencjami, w tym podatkowymi.

4) Wyłączenie zastosowania art. 59a i art. 59b Prawa bankowego do umów o gromadzenie wkładów oszczędnościowych na cele mieszkaniowe, których imienny dowód stanowią książeczki mieszkaniowe wystawione do dnia 23 października 1990 r. uprawniające do premii gwarancyjnej.

Zastosowanie art. 59a i art. 59b Prawa bankowego do umów o gromadzenie wkładów oszczędnościowych na cele mieszkaniowe, których imienny dowód stanowią książeczki mieszkaniowe wystawione do dnia 23 października 1990 r. uprawniające do premii gwarancyjnej grozi pozbawieniem posiadaczy ww. książeczek mieszkaniowych lub ich spadkobierców prawa do premii gwarancyjnej. Wymaga podniesienia, że przedmiotowa premia stanowi w założeniu swoistą rekompensatę za straty poniesione przez oszczędzających na książeczkach mieszkaniowych w związku z gwałtownym spadkiem realnej wartości gromadzonych przez nich wkładów na skutek panującej w latach 80-tych i 90-tych ubiegłego wieku hiperinflacji. Warunkiem wypłaty premii gwarancyjnej jest złożenie przez właściciela

książeczki mieszkaniowej wniosku o jej likwidację i wypłatę premii. Jednakże, w przypadkach określonych w art. 3 ust. 1 pkt 11 i 12 ustawy z dnia 30 listopada 1995 r. o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, udzielaniu premii gwarancyjnych oraz refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r. poz. 1779, ze zm.), art. 3d tej ustawy umożliwia złożenie takiego wniosku dopiero od określonego dnia – zależnie od roku, w jakim wystawiono książeczkę mieszkaniową. Przykładowo, dla książeczek wystawionych w latach 1989-1990 złożenie przedmiotowego wniosku będzie możliwe dopiero od dnia 1 stycznia 2017 r. (art. 3d ust. 2 pkt 9 ww. ustawy).

W świetle powyższego należy zauważyć, że z uwagi na fakt, iż rachunki wkładów oszczędnościowych nie służą do prowadzenia rozliczeń, a jedynie do gromadzenia środków pieniężnych, znacząca liczba tych rachunków jest nieaktywna. W związku z tym zaistnienie określonych w art. 59a Prawa bankowego przesłanek rozwiązania lub wygaśnięcia ww. umów jest wysoce prawdopodobne. Jednocześnie rozwiązanie lub wygaśnięcie przedmiotowych umów w okresie przypadającym przed upływem terminu, od którego możliwe będzie złożenie wniosku o likwidację książeczki i wypłatę premii gwarancyjnej, spowoduje utratę prawa do tej premii. Trudno przypuszczać, aby było to zgodne z wolą posiadaczy książeczek mieszkaniowych lub ich spadkobierców. Przeciwnie, opisane przepisy Prawa bankowego mogą wywołać znaczne poruszenie społeczne, gdyż spowodują utratę praw nabytych osób, którym przysługiwałaby premia gwarancyjna.

Dodatkowo należy ponownie wskazać na możliwe trudności w wykonaniu przez banki nałożonego na nie w dodanych art. 59a i 59b Prawa bankowego obowiązku występowania do właściwego ministra o udostępnienie danych z rejestru PESEL umożliwiających ustalenie, czy posiadacz rachunku żyje. Wymaga bowiem zwrócenia uwagi, że książeczki mieszkaniowe wydawane były począwszy od końca lat pięćdziesiątych ubiegłego wieku, natomiast numer PESEL został wprowadzony dopiero w 1979 r. Stąd zidentyfikowanie części posiadaczy książeczek mieszkaniowych (wydanych przed 1979 r.) w trybie zapytania o dane z Rejestru PESEL w praktyce jest niemożliwe.

Niezależnie od powyższego, należy zauważyć, że zaliczenie umów o gromadzenie wkładów oszczędnościowych na książeczkach mieszkaniowych do kategorii umów o prowadzenie rachunku bankowego jest przedmiotem wątpliwości w doktrynie. Uznanie tych umów za umowy rachunku bankowego prowadzi do objęcia ich zakresem ustawy o uśpionych rachunkach. Natomiast ich wyłączenie poza katalog umów rachunku bankowego powoduje, że przedmiotowa ustawa nie znajduje do nich zastosowania. W związku z tym, uzasadnione jest wyraźne ustawowe przesądzenie wyłączenia umów o gromadzenie wkładów oszczędnościowych na książeczkach mieszkaniowych uprawniających do premii gwarancyjnej spod regulacji art. 59a i art. 59b Prawa bankowego.

Mając powyższe na uwadze za zasadne uważamy wprowadzenie następujących zmian w powyższym obszarze (w zakresie punktu II powyżej):

- doprecyzowania zapisu dotyczącego określenia daty ostatniej dyspozycji w przypadku istnienia kilku rachunków prowadzonych dla danej osoby oraz określenia realizacji obowiązku występowania do rejestru PESEL w takich przypadkach,
- doprecyzowania kwestii rozumienia zapisu dotyczącego utrzymania mocy wiążącej umowy rachunku bankowego, która uległa rozwiązaniu zgodnie z przepisami ustawy,
- wyłączenia umów rachunku bankowego o gromadzenie wkładów oszczędnościowych na cele mieszkaniowe oraz umów IKE i IKZE spod regulacji art. 59a i art. 59b Prawa bankowego.

III. Centralna informacja o rachunkach (art. 92bb)

1) Odpowiedzialność tzw. banku pierwszego kontaktu

Zgodnie z art. 92bb Prawa bankowego, banki mają obowiązek prowadzenia centralnej informacji o rachunkach. W celu zapewnienia jak najpełniejszej informacji osobie składającej zapytanie, przyjęto rozwiązanie, zgodnie z którym centralna informacja funkcjonuje w postaci rozproszonej tj. kierowane do niej pytania są rozsyłane do wszystkich banków, które niezwłocznie udzielają na nie odpowiedzi. Takie rozwiązanie pozwala bankom przekazywać na bieżąco aktualne informacje, jak również uniknąć budowania ogromnej bazy danych, w której przetrzymywane byłyby dane na temat rachunków.

Jednakże, w związku z przyjęciem takiej koncepcji funkcjonowania centralnej informacji, w ocenie sektora bankowego, istnieje konieczność szczegółowego uregulowania **sytuacji prawnej tzw. banku pierwszego kontaktu** (banku, który wprowadza do centralnej informacji zapytanie), jak również sytuacji prawnej banków udzielających odpowiedzi do centralnej informacji. Szczególne znaczenie ma tutaj art. 104 i następne Prawa bankowego, które nakładają na bank oraz osoby, którymi się posługuje przy wykonaniu czynności bankowej, do zachowania tajemnicy bankowej. W związku z tym, iż weryfikacji podstawy prawnej wniosku o zbiorczą informację dokonuje wyłącznie bank pierwszego kontaktu, konieczne jest, aby to na nim spoczywała odpowiedzialność za dokonanie czynności sprawdzenia poprawności podstawy prawnej żądania, ponieważ tylko on posiada stosowne dokumenty. Pozostałe banki są obowiązane udzielać automatycznej odpowiedzi, jeśli w swoich dokumentach lub bazach danych znajdują poszukiwane rachunki. Bez wyraźnego uregulowania tej kwestii może powstać sytuacja, w której banki będą musiały, na zasadach ogólnych, rozstrzygać kwestię odpowiedzialności za ujawnienie tajemnicy bankowej, która – co ważne – trwa również po śmierci osoby, której dotyczy. Banki odpowiadające na zapytanie centralnej informacji muszą więc polegać na weryfikacji dokonanej przez bank pierwszego kontaktu.

2) Termin na udzielenie przez bank odpowiedzi na zapytanie z centralnej informacji.

Z uwagi na faktyczną niemożliwość udzielenia przez mniejsze banki (głównie spółdzielcze) odpowiedzi na zapytanie o rachunki pochodzące z centralnej informacji w terminie 3 dni roboczych od jego otrzymania, proponuje się wydłużenie ustanowionego w art. 92bd ust. 2 Prawa bankowego terminu z 3 do 5 dni roboczych. Pozwoli to na przekazywanie pytającemu o rachunki kompletnej zbiorczej informacji.

3) Wyłączenie z centralnej informacji banków, które z mocy ustawy nie prowadzą rachunków bankowych.

Uwzględniając okoliczność, iż wśród banków znajdują się podmioty, które z racji przepisów ustawowych nie mogą prowadzić rachunków bankowych uzasadnione jest ich wyłączenie spod przepisów art. 92ba-92bd Prawa bankowego określających obowiązki w zakresie poszukiwania takich rachunków poprzez centralną informację. Do tych podmiotów trzeba zaliczyć będący bankiem państwowym Bank Gospodarstwa Krajowego, do którego podstawowych celów – zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o Banku Gospodarstwa Krajowego (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r. poz. 1543, z późn. zm.) – należy wspieranie polityki gospodarczej Rady Ministrów, rządowych programów społeczno-gospodarczych oraz programów samorządności lokalnej i rozwoju regionalnego. Drugą kategorią podmiotów, które powinny podlegać ww. wyłączeniu są banki hipoteczne. Według art. 11a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o listach zastawnych i bankach hipotecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r. poz. 1771), bank hipoteczny

może wykonywać wyłącznie czynności określone w tej ustawie. Jednocześnie, przedmiotowa ustawa wśród takich czynności nie wymienia czynności prowadzenia rachunku bankowego.

Wymaga podkreślenia, że sam cel tzw. ustawy o rachunkach uśpionych trzeba ocenić jednoznacznie pozytywnie, jako społecznie istotny. W swym założeniu bowiem przedmiotowa regulacja ma służyć przede wszystkim spadkobiercom posiadaczy rachunków do uzyskania w prosty sposób pełnej informacji na temat środków znajdujących się na tych rachunkach. Właśnie z tego powodu potrzebna jest szybka zmiana ww. przepisów, która umożliwi prawidłowe, zgodne z zamiarem ustawodawcy ich funkcjonowanie.

4) Określenie zakresu czasowego zbiorczej informacji o rachunkach.

Ustawa o uśpionych rachunkach przewiduje w art. 92ba ust. 1 pkt 2 Prawa bankowego, że bank jest obowiązany udzielić posiadaczowi rachunku bankowego, będącemu osobą fizyczną, oraz osobie, która uzyskała tytuł prawny do spadku po posiadaczu rachunku, zbiorczej informacji o umowach rachunku bankowego posiadacza rozwiązanych albo wygasłych z przyczyn, o których mowa w art. 59a ust. 1–3 Prawa bankowego. Jednocześnie art. 92ba ust. 2 Prawa bankowego stanowi, że w zbiorczej informacji wskazuje się podmiot, który prowadzi albo prowadził rachunek, numery rachunków wynikające z umowy rachunku oraz informację, czy rachunki są nadal prowadzone. **Ustawa nie precyzuje jednak w żaden sposób zakresu czasowego udzielania informacji o rachunkach bankowych posiadacza rozwiązanych albo wygasłych z przyczyn, o których mowa w art. 59a ust. 1–3 Prawa bankowego.** Nie wskazuje ona, jak daleko wstecz bank obowiązany jest poszukiwać informacji. W sposób oczywisty ten obowiązek jest niewykonalny wobec rachunków zamkniętych wcześniej niż maksymalne okresy przechowywania informacji o rachunkach wynikające z aktualnie obowiązujących przepisów prawa (przykładowo termin 5-letni z ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości; tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 351, ze zm., ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa; tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 900, ze zm., czy z ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu; tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 1115, ze zm.). Ustawodawca powinien doregulować tę kwestię jednoznacznie wskazując **maksymalny okres poszukiwania wstecz przez bank informacji o umowie rachunku rozwiązanej albo wygasłej z przyczyn, o których mowa w art. 59a ust. 1–3 Prawa bankowego.**

W tym zakresie za zasadne uważamy wprowadzenie następujących zmian (w zakresie punktu III. powyżej):

- uregulowania sytuacji prawnej tzw. banku pierwszego kontaktu,
- określenia zakresu czasowego poszukiwania zbiorczej informacji o rachunkach,
- doprecyzowania zasad postępowania w sytuacji, gdy identyfikacja posiadacza rachunku bankowego lub samego rachunku nie jest możliwa,
- wydłużenia terminu udzielenia odpowiedzi na zapytanie o rachunki,
- wyłączenia banków nieprowadzących rachunków bankowych osób fizycznych z przepisów ustawy o rachunkach uśpionych

Nie zgadzamy się natomiast z postulatem wprowadzenia nieodpłatności udzielenia przez banki zbiorczej informacji o rachunkach. W pełni uzasadnione jest, że banki jako przedsiębiorcy pobierają opłaty za jej przekazywanie, jest to zgodne z art. 110 Prawa bankowego „Bank może pobierać przewidziane w umowie prowizje i opłaty z tytułu

wykonywanych czynności bankowych oraz opłaty za wykonywanie innych czynności, w tym także opłaty za przygotowanie, sporządzenie i przekazanie informacji stanowiących tajemnicę bankową uprawnionym przez ustawę osobom, organom i instytucjom”. Niezrozumiałe jest dlaczego, proces generujący koszty osobowe, materiałowe itp. miałby być realizowany nieodpłatnie (a zatem ze stratą dla banków), zwłaszcza że zgodnie z art. 92 bc ust. 2 Prawa bankowego „Zbiorcza informacja oraz informacja, o której mowa w art. 92ba ust. 3, może być dostarczona odpłatnie, przy czym opłata nie może być wyższa niż koszt wygenerowania takiej informacji”.

IV) Dostęp banków do rejestru Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) (art. 59a)

1) Udostępnienie bankom z Rejestru PESEL informacji o dacie śmierci posiadacza rachunku bankowego.

W zakresie udostępniania bankom informacji o śmierci posiadacza rachunku przez Rejestr PESEL wskazane jest, aby udostępnieniu podlegała również informacja o dacie śmierci, a nie tylko o fakcie śmierci. To z datą śmierci, a nie z datą powzięcia informacji o śmierci ustawa wiąże skutki rozwiązania umowy rachunku bankowego oraz fikcji prawnej jej dalszego obowiązywania do chwili wypłaty przez bank środków pieniężnych osobie posiadającej do nich tytuł prawny. W związku z tym, **niezapewnienie bankom możliwości pozyskania informacji o dacie zgonu posiadacza rachunku należy ocenić jako poważne przeoczenie ustawodawcy.**

Podobnie uwagi należy poczynić w odniesieniu do obowiązującego od 1 stycznia 2016 r. art. 49 ust. 2a ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 1397, ze zm.), zgodnie z którym podmiotom, które wykażą interes prawny, za pomocą urządzeń teletransmisji danych, w drodze weryfikacji udostępnia się dane potwierdzające zgon. Efektem takiego zapytania jest jedynie informacja potwierdzająca lub zaprzeczająca zgon, bez wskazania informacji o dacie śmierci posiadacza rachunku.

2) Brak danych umożliwiających zindywidualizowanie osoby lub rachunku

W przepisie art. 92bd ust. 2 Prawa bankowego należy rozważyć dodanie zdania drugiego, które wskazywałoby, iż, w przypadku gdy bank posiada dane niewystarczające do zindywidualizowania posiadacza rachunku bankowego lub samego rachunku, przesyła do centralnej informacji odpowiedź na to wskazującą, a osoba uprawniona w celu uzyskania stosownych informacji musi podjąć bezpośredni kontakt z bankiem.

Taka zmiana będzie istotna z tego powodu, że w chwili obecnej funkcjonują jeszcze rachunki bankowe osób, którym nie został nadany numer PESEL, jak również rachunki, do których numer ten nie był pobrany, np. książeczki mieszkaniowe. Osoba uprawniona otrzymując z centralnej informacji odpowiedź, że dany bank posiada dane niewystarczające do zidentyfikowania posiadacza rachunku bankowego, uzyska wiadomość, iż w tym banku potencjalnie mogą znajdować się środki stanowiące przedmiot spadkobrania. Będzie to dla niej wskazówka, aby przedstawić w przedmiotowym banku dodatkowe dokumenty, które umożliwią identyfikację spadkodawcy, a tym samym udzielenie przez bank stosownych informacji.

W tym zakresie za zasadne uważamy wprowadzenie następujących zmian (w zakresie punktu IV. powyżej):

- udostępnienia daty śmierci posiadacza rachunku z rejestru PESEL, nie tylko informacji czy posiadacz rachunku żyje, ponieważ to właśnie z datą zgonu posiadacza rachunku bankowego należy wiązać skutki prawne. Poszerzenie zakresu informacji pozyskiwanych w ramach ustawy o rachunkach uśpionych z bazy PESEL także o datę śmierci posiadacza rachunku, umożliwi ustalenie, z którym dniem dana umowa rachunku ulega rozwiązaniu,
- uregulowania kwestii dotyczącej zasad postępowania w przypadku braku numeru PESEL. Nie jest przykładowo możliwe pozyskanie informacji o zgonie klienta, który jest obcokrajowcem zamieszkałym na terytorium RP (nie posiada numeru PESEL).

W świetle przedstawionych argumentów, apeluję o podjęcie niezwłocznej interwencji ustawodawczej, która rozwiąże opisane wyżej problemy związane ze stosowaniem regulacji dotyczących uśpionych rachunków. Jednocześnie, wyrażam nadzieję, że przedstawione w niniejszym piśmie wyjaśnienia okażą się przekonujące. W razie jakichkolwiek wątpliwości w ich przedmiocie pozostają do dyspozycji.

Wyznami: *[signature]*
[signature]